

บทที่ 4

ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ และผู้ใช้แรงงาน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จะช่วยแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ทักษะคติของผู้ใช้แรงงานที่มีต่อกฎหมาย และอาจจะมีอิทธิพลต่อการรับรู้กฎหมายของผู้ใช้แรงงานอีกด้วย ในบทนี้จะอธิบายถึงภูมิหลังของผู้ใช้แรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่อาจจะมีผลต่อการรับรู้กฎหมายของผู้ใช้แรงงาน เช่น เรื่องระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน รวมทั้งสภาพการทำงานของผู้ใช้แรงงานแต่ละคน พร้อมทั้งลักษณะโดยทั่วไปของแต่ละสถานประกอบการว่ามีอยู่อย่างไร เพื่อใช้ประกอบในการทำความเข้าใจถึงการรับรู้กฎหมายของผู้ใช้แรงงานในบทต่อไป

ทั้งนี้การนำเสนอข้อมูลของผู้ถูกสัมภาษณ์ ทั้งนายจ้าง ลูกจ้างและสถานประกอบการ จะใช้ชื่อสมมุติแทนชื่อจริงของผู้ถูกสัมภาษณ์ ด้วยเหตุผลด้านจริยธรรมในการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 กำหนดประเภทของกิจการออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ กิจการประเภทการผลิต การบริการ การค้าปลีก และการค้าส่งในการศึกษาครั้งนี้ เลือกที่จะศึกษากิจการ 2 ประเภท คือ กิจการประเภทการผลิตและกิจการประเภทบริการ โดยมีสมมุติฐานว่า การรับรู้กฎหมายของผู้ใช้แรงงานในกิจการทั้งสองประเภทอาจมีความแตกต่างกัน เนื่องจากในกิจการประเภทการผลิตนั้น โดยทั่วไปลูกจ้างจะเป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ และมีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าผู้ใช้แรงงานหรือลูกจ้างที่อยู่ในกิจการประเภทบริการ อีกทั้งกิจการประเภทบริการจะมีรูปแบบของการจัดการที่ค่อนข้างเป็นทางการมากกว่า ซึ่งอาจทำให้ลูกจ้างที่อยู่ในกิจการประเภทบริการมีโอกาสที่จะมีการรับรู้กฎหมาย หรือมีโอกาสที่จะใช้กฎหมายแรงงานเพื่อเรียกร้องสิทธิที่ตนเองควรได้รับตามกฎหมายได้มากกว่าลูกจ้างในกิจการประเภทการผลิต โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ประกอบด้วย สถานประกอบการ 6 แห่ง แบ่งเป็น กิจการประเภทการผลิต จำนวน 3 แห่ง และประเภทบริการ 3 แห่ง รวมลูกจ้างจำนวน 25 คน แบ่งเป็น ลูกจ้างในกิจการประเภทการผลิต 13 คน และประเภทบริการ 12 คน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและจากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานประกอบการแต่ละประเภทดังนี้

1.1 กิจการประเภทการผลิต

กิจการประเภทการผลิตที่เลือกใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ กิจการผลิตเบเกอรี่ เนื่องจากเป็นกิจการที่กำลังเป็นที่นิยม และเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้งธุรกิจต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจการดังกล่าวก็มีเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน ในกิจการประเภทการผลิตเบเกอรี่นี้ ผู้ใช้แรงงานมักจะมีระดับการศึกษาไม่สูง และมีภูมิลำเนาหรือฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีเท่าใดนัก โดยในการศึกษานี้ได้สัมภาษณ์ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการจำนวน 3 แห่ง รวม 13 คน รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

ร้านเค้กจันทร์จรีรา เริ่มดำเนินกิจการตั้งแต่ประมาณ ปี พ.ศ. 2544 มีคุณจันทร์จรีราเป็นเจ้าของกิจการ คุณจันทร์จรีราเป็นคนจังหวัดลำพูน ฐานะทางครอบครัวค่อนข้างดี ภูมิลำเนาครอบครัวประกอบอาชีพทำสวน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาปรัชญา จากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ เคยร่วมทุนกับคุณแม่ เจ้าของร้านขนมคุณแม่ ทำกิจการเกี่ยวกับเบเกอรี่ด้วยกันก่อนที่จะแยกกันทำกิจการต่างหากในที่สุด ครั้งหนึ่งลูกจ้างซึ่งเป็นฝ่ายผลิตของร้านเค้กจันทร์จรีรา 4 คน ลาออกทั้งหมดเพื่อย้ายไปทำงานกับเจ้าของร้านคุณแม่ เนื่องจากไม่พอใจในการกระทำของคุณจันทร์จรีราที่ไม่ให้ความสำคัญกับลูกจ้าง แต่ก็มีลูกจ้างบางส่วนของร้านเค้กจันทร์จรีราที่สมัครใจที่จะทำงานกับร้านเค้กจันทร์จรีราต่อไป โดยทั่วไปการบริหารจัดการกิจการนั้นมีรูปแบบไม่เป็นทางการ ลูกจ้างในร้านนี้มักเรียกนายจ้างของตนว่า “คุณ” แสดงให้เห็นลักษณะความสัมพันธ์แบบทางการบ้าง มีเพียงไม่กี่คนที่เรียกคุณจันทร์จรีราว่า “พี่” ซึ่งเป็นเฉพาะกรณีลูกจ้างที่มีความสนิทสนมกันเป็นพิเศษ หรือทำงานร่วมกันมานานเท่านั้น ปัจจุบันร้านเค้กจันทร์จรีรามีลูกจ้างอยู่ในสถานประกอบการประมาณ 6 คน โดยมีลูกจ้างทั้งที่ทำงานอยู่และลาออกไปแล้วให้สัมภาษณ์จำนวน 3 คน คือ คุณปรารงค์ คุณโดม คุณน้ำ

ร้านขนมคุณแม่ เริ่มกิจการเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2546 มีคุณแม่เป็นเจ้าของร้าน ภูมิลำเนาเดิมคุณแม่อยู่จังหวัดนครสวรรค์ มีฐานะทางครอบครัวดี เรียนจบปริญญาตรีทางด้านเศรษฐศาสตร์ คุณแม่มีปัญหากับลูกจ้างในเรื่องการจ่ายเงินเดือนไม่ตรงเวลา และไม่ตรงกับจำนวนที่ตกลงกันไว้ จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างส่วนใหญ่ไม่ค่อยดี แต่ในขณะเดียวกันคุณแม่ก็จะให้ความสำคัญสนทนากับลูกจ้าง โดยเฉพาะลูกจ้างที่ทำงานกับคุณแม่มานานแล้ว ร้านขนมคุณแม่เริ่มเปิดกิจการโดยแยกกิจการจากคุณจันทร์จรีราได้ประมาณ 2 ปี และมีลูกจ้างชุดแรกเป็นลูกจ้างที่โอนย้ายมาจากร้านเค้กจันทร์จรีราจำนวน 4 คน ซึ่งขณะนั้นลูกจ้างที่ย้ายมามีความคาดหวังในการทำงานจากคุณแม่สูงมาก โดยหวังว่าจะได้เงินเดือนสูงขึ้น และได้รับการปฏิบัติจากนายจ้างดีขึ้น ลูกจ้างส่วนใหญ่มักเรียกคุณแม่ว่า “พี่” ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบของการจัดการที่ไม่เป็นทางการของร้าน ร้านขนมคุณแม่เคยมีลูกจ้างทำงานอยู่ในร้านพร้อม

กันสูงสุดถึง 12 คน แต่ภายในระยะเวลาไม่กี่เดือนกลับลดจำนวนลูกจ้างลงอย่างรวดเร็ว จนปัจจุบันมีลูกจ้างอยู่ในสถานประกอบการประมาณ 5 คน โดยมีลูกจ้างทั้งที่ทำงานอยู่และลาออกไปแล้วให้สัมภาษณ์จำนวน 7 คน คือ คุณสมชาย, คุณมะเหมี่ยว, คุณน้ำหวาน, คุณทุ่ง, คุณยอด, คุณใหญ่ และคุณบ๊ิก

ร้านลูกก็เฮียตา มีคุณตาเป็นเจ้าของร้าน พี่เพเป็นคนจังหวัดเชียงใหม่ คุณตามีประสบการณ์ในการเปิดกิจการและทำงานมาหลากหลาย เริ่มเปิดกิจการเป็นของตนเองเมื่อปี พ.ศ. 2542 ที่กรุงเทพมหานคร และย้ายมาเปิดกิจการร้านลูกก็เฮียตาที่จังหวัดเชียงใหม่เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2545 และยังคงดำเนินกิจการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ลูกจ้างในร้านลูกก็เฮียตา มักจะเรียกนายจ้างของตนว่า “เฮีย” ซึ่งแสดงถึงลักษณะของความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง แต่ก็มีลักษณะการจัดการที่เป็นทางการอยู่บ้าง โดยเฉพาะระบบการทำงานที่ต้องเป็นระเบียบและมีขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน ร้านลูกก็เฮียตาดำเนินกิจการมานานแล้ว ย้ายสถานที่ประกอบการมาหลายแห่ง ปัจจุบันมีลูกจ้างอยู่ในสถานประกอบการประมาณ 15 คน โดยมีลูกจ้างทั้งที่ทำงานอยู่และลาออกไปแล้วให้สัมภาษณ์จำนวน 3 คน คือ คุณแก้วตา, คุณเอื้องผึ้ง และคุณเอื้องฟ้า

1.2 กิจการประเภทบริการ

กิจการประเภทบริการที่เลือกใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ กิจการโรงแรม ที่พักชั่วคราวและเกสเฮาส์ โดยสัมภาษณ์ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการ จำนวน 3 แห่ง รวม 12 คน รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

โรงแรมคุ้มกาหลง เป็นโรงแรมขนาด 36 ห้อง เริ่มเปิดกิจการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 มีคุณเฮงเป็นเจ้าของกิจการ โรงแรมคุ้มกาหลงมีระบบของการบริหารจัดการด้านบุคคลเป็นอย่างดี แบ่งสายการทำงานและสายการบังคับบัญชาอย่างชัดเจน แต่ละสายการทำงานจะมีหัวหน้าแผนกแยกจากกัน โดยแบ่งเป็นแผนกต้อนรับส่วนหน้า แผนกการเงินและบุคลากร แผนกแม่บ้าน มีระบบการตรวจสอบการทำงานของลูกจ้าง และมีลูกจ้างที่อยู่ในระดับผู้บริหารที่มีอำนาจในการตัดสินใจ นอกเหนือไปจากนายจ้าง ปัจจุบันโรงแรมคุ้มกาหลงมีลูกจ้างทั้งหมดประมาณ 23 คน และได้ให้สัมภาษณ์จำนวน 8 คน คือ คุณจำเนียร, คุณอำไพ, คุณวาด, คุณเจี๊ยบ, คุณฮ้อด, คุณนุ้ย, คุณเก่ง และคุณอ๋า

โรงแรมพลอยจินดา มีคุณเพชรเป็นเจ้าของกิจการ เป็นโรงแรมขนาด 12 ห้อง เริ่มเปิดกิจการเมื่อปลายปี พ.ศ. 2549 ช่วงมหกรรมพืชสวนโลกอันเป็นช่วงที่กิจการโรงแรมและที่พักชั่วคราวมีความตื่นตัวและเติบโตเป็นอย่างมากเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นในขณะนั้น คุณเพชรมีฐานะทางครอบครัวที่ดีมาก นอกจากจะเปิดกิจการโรงแรมแล้ว ยังดำเนินกิจการ

ด้านสิ่งทอในขณะที่เดียวกันอีกด้วย คุณเพชรมักจะให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ทางด้านธุรกิจพอสมควร เป็นคนคิดเร็วพูดเร็ว แต่บางกรณีก็อาจไม่เป็นอย่างที่คิดหรือกล่าวไว้ ในช่วงแรกที่เปิดกิจการโรงแรมพลอยจินดา นั้น คุณเพชรจะต้องดูแลกิจการเองทุกอย่างและได้จ้างลูกจ้างมาช่วย 1 คน โดยที่ยังไม่ได้เปิดให้บริการห้องพัก ไม่มีการแบ่งระบบของการบริหารจัดการที่ชัดเจน ปัจจุบันโรงแรมพลอยจินดา มีลูกจ้างอยู่ประมาณ 7 คน โดยบางคนก็ต้องทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้ได้สัมภาษณ์ลูกจ้างในโรงแรมนี้จำนวน 1 คน คือ **คุณพงษ์พัฒน์**

เกสต์เฮาส์ออลิเซีย เป็นที่พักชั่วคราวขนาด 5 ห้องพัก มีชาวต่างชาติเป็นผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการ คือคุณออลิซาเบธ เดิมทีคุณออลิซาเบธให้ความสนใจกับกลุ่มชนเผ่าทั้งที่อยู่ในประเทศไทยและที่อยู่ต่างประเทศ อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คุณออลิซาเบธต้องการที่จะเปิดกิจการเพื่อเป็นการส่งเสริมและเผยแพร่วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ฝีมือกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านั้น นอกจากนี้คุณออลิซาเบธยังให้ความสนใจต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและอาหารเพื่อสุขภาพ เช่น อาหารปลอดสารพิษ หรืออาหารที่มีวัตถุดิบมาจากธรรมชาติ (organic food) รวมทั้งการเกษตรอินทรีย์ (organic farm) อีกด้วย โดยการดำเนินกิจการอยู่ในรูปของบริษัทจำกัด และเริ่มเปิดกิจการเมื่อปลายปี พ.ศ. 2549 ในช่วงมหกรรมพืชสวนโลก ความตั้งใจเริ่มแรกของเจ้าของกิจการนั้นต้องการที่จะเปิดเป็นร้านอาหารปลอดสารพิษแบบเกษตรอินทรีย์ (organic food) แต่เนื่องจากวัตถุดิบที่หายากประกอบกับเป็นช่วงเทศกาลท่องเที่ยว จึงให้ความสำคัญกับการให้บริการที่พักก่อน มีรูปแบบของการบริหารจัดการที่ค่อนข้างชัดเจน แต่ลูกจ้างแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบหน้าที่หลายอย่าง ในระยะแรกมีลูกจ้างประจำ 1 คน ต่อมาเพิ่มเป็น 3 คน และลูกจ้างรายวันประมาณ 4-5 คน โดยลูกจ้างรายวันจะทำงานพร้อมกันสูงสุดวันละ 3 คน ดังนั้นลูกจ้างบางคนที่ไม่ได้มาทำงานก็จะไม่ได้ค่าจ้างในวันนั้นๆ นอกจากนี้จะจ้างบุคคลภายนอกให้ทำงานเฉพาะอย่าง เช่น การหาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งวัตถุดิบ เป็นต้น ปัจจุบันมีลูกจ้างประจำอยู่ 1 คน และจะรับเพิ่มภายหลังอีก 2 คน โดยลูกจ้างประจำทั้งที่ลาออกไปแล้วและยังทำงานอยู่ให้สัมภาษณ์มี 3 คน คือ คุณบีว, คุณดอน และคุณซึ้ง

2. ภูมิหลังของผู้ใช้แรงงาน

ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้กฎหมายของผู้ใช้แรงงานนั้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาภูมิหลัง ระดับความรู้ การใช้ชีวิต ทักษะคติของผู้ใช้แรงงานในเรื่องต่างๆ ว่ามีอยู่อย่างไร เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ของผู้ใช้แรงงาน ซึ่งจะช่วยให้สะท้อนแนวความคิดและวิถีคิดเกี่ยวกับกฎหมายของบุคคลเหล่านี้ จึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ใช้แรงงานจากการสัมภาษณ์ผู้ใช้แรงงานดังนี้

2.1 กิจการประเภทการผลิต

คุณสมชาย อายุ 35 ปี เป็นลูกจ้างร้านขนมคุณแม่ พี่นเพเป็นคนจังหวัดเชียงใหม่อยู่นอกเขตพื้นที่อำเภอเมือง สภาพความเป็นอยู่สมัยเด็กนั้นยากจนมาก พ่อแม่ไม่มีเงินส่งให้เรียน บ้านที่อยู่ก็มีลักษณะเป็นกระท่อมมุงด้วยหญ้าคา มีแม่เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว ส่วนบิดานั้นก็เลี้ยงลูกอยู่บ้านทำสวนและหางานรับจ้างทำไปเรื่อย คุณสมชาย เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วก็ไม่ได้เรียนต่อในทันที จนอายุครบ 15 ปีเนื่องจากชอบไปเที่ยวเล่นที่วัดจึงได้บวชเป็นเณรเรียนหนังสือจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วก็สึกออกมาเรียนต่อภาคค่ำจนกระทั่งจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งตอนที่สึกออกมานั้นคุณสมชายต้องขอสีกจากเจ้าอาวาสถึง 3 ครั้ง เนื่องจากเจ้าอาวาสต้องการให้คุณสมชายสืบต่อพระพุทธศาสนาสนองงานของท่าน คุณสมชายแต่งงานตอนอายุ 21 ปีและมีบุตร 1 คนแต่ได้หย่าขาดจากภรรยาแล้ว และรับเลี้ยงบุตรเอง คุณสมชายเล่าให้ฟังว่าเคยต้องจำใจคบหาและพึ่งพาทางการเงินจากผู้หญิงอายุรุ่นราวคราวแม่ แต่ก็ต้องเลิกกันไปเนื่องจากฝ่ายหญิงทำงานผิดกฎหมายและกลัวว่าจะมีภัยมาถึงตนเอง ช่วงที่คบหากันนั้นก็ในช่วงที่คุณสมชายมีฐานะทางการเงินที่ดีมาก แต่เมื่อเลิกกันไปแล้วคุณสมชายกลับต้องเป็นหนี้เป็นสินมากมาย เนื่องจากเอาที่ดินไปจำนองเพื่อมาซื้อรถและที่ดินเพาะปลูกระหว่างที่คบหากับผู้หญิงคนนั้น อีกทั้งลูกก็ป่วยเป็นโรคหัวใจรั่วซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คุณสมชายต้องลาออกจากงานหลายครั้งเพราะต้องมาดูแลลูกเมื่อลูกเข้าโรงพยาบาล

คุณสมชายเริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 19 ปี โดยเริ่มทำงานในโรงงานอาหารบรรจุกระป๋องเป็นลูกจ้างรายวัน หลังจากนั้นก็มาทำงานเป็นเสมียนอยู่โรงโม่หิน โดยอาศัยวุฒิการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วก็ลาออกจากงานเนื่องจากมีปัญหาขัดแย้งกับนายจ้างเพราะนายจ้างคิดว่าคุณสมชายไม่เอาใจใส่ในการทำงาน จึงได้หันเหไปฝึกอาชีพแล้วทำงานอยู่ในห้องอาหารของโรงแรมแห่งหนึ่ง แต่ประสบปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพของลูกจึงทำให้ต้องลาออกจากงาน และกลับมาทำงานอีกครั้งที่ร้านเค้กจันทร์จรีรา ซึ่งเป็นสถานประกอบการแห่งแรกที่คุณสมชายได้ทำงานเกี่ยวกับเบเกอรี่โดยตรง และสุดท้ายได้มาทำงานที่ร้านขนมคุณแม่ เนื่องจากไม่พอใจการปฏิบัติต่อลูกจ้างของเจ้าของร้านเค้กจันทร์จรีรา

ในการทำงานที่ผ่านมาของคุณสมชายนั้น โดยมากจะอยู่ในกิจการที่มีระบบของการจัดการแบบที่เป็นทางการ ซึ่งก็คือ โรงงานอาหารบรรจุกระป๋อง โรงโม่หิน และโรงแรม ทำให้คุณสมชายเข้าใจถึงระบบการทำงาน และรู้ว่าสวัสดิการที่ลูกจ้างจะต้องได้รับมีอะไรบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของอัตราเงินเดือน และการประกันสังคมที่คุณสมชายเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญ และคุณสมชายเองก็ได้กล่าวด้วยว่า เงินเดือนที่ตนเองได้รับนั้นก็เป็นที่ไปตามมาตรฐานแรงงานขั้นต่ำ แต่สำหรับการทำงานในโรงแรมนั้นถึงแม้ว่าจะเป็นสถานประกอบการที่มีระบบของการบริหารจัดการ

ที่เป็นระบบ แต่คุณสมชายก็กล่าวว่าได้เงินเดือนจากที่นั่นน้อย โดยกล่าวว่า “ได้น้อยกว่าค่าจ้างขั้นต่ำเสียอีก” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณสมชายค่อนข้างที่จะให้ความสำคัญกับเรื่องของค่าจ้าง และรู้ด้วยว่าค่าจ้างที่ตนเองได้รับนั้น เป็นไปตามมาตรฐานแรงงานขั้นต่ำหรือไม่

ในร้านเค้กจันทร์จiraที่คุณสมชายเคยทำงานนั้น มีระบบของความสัมพันธ์และการบริหารจัดการแบบไม่เป็นทางการเสียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเมื่อคุณสมชายเริ่มเข้าทำงานระยะแรก คุณสมชายจะได้เงินเดือนที่ต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำ แต่ที่คุณสมชายยอมทำงานที่นี้ ก็ด้วยเหตุผลที่ต้องการมีงานทำ และมีปัญหาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต ซึ่งก็เป็นเหตุผลที่มักจะพบโดยทั่วไปจากการสัมภาษณ์ผู้ใช้แรงงานแต่ละคนในการเลือกทำงาน

ปัจจุบันคุณสมชายทำงานอยู่ที่ร้านขนมคุณแม่ โดยทำงานในสถานประกอบการดังกล่าวมาแล้ว 2 ปี ค่าจ้างครั้งแรกที่ได้รับนั้นอยู่ที่ 4,500 บาทต่อเดือน ต่อมาได้รับการปรับขึ้นเงินเดือนเป็น 6,000 บาท เนื่องจากนายจ้าง คือคุณแม่ไม่ต้องการให้คุณสมชายลาออกจากสถานประกอบการ หลังจากนั้นก็เพิ่มเงินเดือนให้คุณสมชายอีกเป็น 8,000 บาท เพื่อต้องการให้คุณสมชายทำงานอยู่กับตนต่อไป เพราะเกรงว่าจะลาออกไปทำงานกับลูกจ้างอีกคนที่ลาออกไปเปิดกิจการเป็นของตนเอง และล่าสุดได้รับการปรับขึ้นเงินเดือนอีกครั้งเป็น 8,500 บาท เนื่องจากขณะนั้น ลูกจ้างในสถานประกอบการทั้งหมดพร้อมใจกันลาออกจากงาน โดยไม่ได้นัดหมาย

คุณมะเหมี่ยว อายุ 22 ปี ทำงานอยู่ร้านขนมคุณแม่ เป็นชนเผ่ากะเหรี่ยง ภูมิลำเนาที่คุณมะเหมี่ยวอยู่นั้นไปมาลำบากมาก เป็นหมู่บ้านสุดท้ายติดกับเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน หากไปโดยใช้เส้นทางจังหวัดเชียงใหม่ จะไม่มีทางถนนขึ้นไปเป็นระยะทางกว่า 5 กิโลเมตร แต่หากไปโดยใช้เส้นทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน ก็ต้องอ้อมไกลมาก ครอบครัวคุณมะเหมี่ยวลำบากมาก มีพี่น้องอยู่ 6 คน แต่งงานแล้ว 2 คน และกำลังเรียนหนังสืออยู่อีก 2 คน รวมทั้งคุณมะเหมี่ยวด้วย ส่วนอีกคนเรียนพยาบาล ฐานะทางครอบครัวค่อนข้างยากจน ต้องช่วยที่บ้านทำงานตอนวันเสาร์-อาทิตย์ เนื้อสัตว์แทบไม่ได้กิน ไข่ก็ไม่ได้กิน เพราะว่าจะเลี้ยงให้โตเป็นตัวมากกว่า คุณมะเหมี่ยวมีความรู้สึกที่ไม่อยากอยู่ในเมือง อยากอยู่นอกเมืองมากกว่า เพราะมีความวุ่นวายน้อย อากาศดี และอยากกลับไปพัฒนาหมู่บ้านของตนเองให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ แต่ตอนนี้ยังไม่มีเงิน ต้องทำงานเก็บเงินก่อน หากกลับไปอยู่ที่บ้านก็ไม่มีการทำ ไม่มีเงิน และคงพัฒนาหมู่บ้านอย่างที่ตั้งใจไม่ได้

คุณมะเหมี่ยวเรียนจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน แต่ไม่ได้เรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาทันที เนื่องจากทางบ้านไม่มีเงินส่งเสียให้เรียนหนังสือ จะมีแต่เฉพาะเด็กผู้ชายที่บวชเป็นเณรแล้วเข้ามาเรียนในเมืองเท่านั้น จนกระทั่งมีมูลนิธิหนึ่งเข้ามาเยี่ยมเยียนหมู่บ้านแล้วเห็นว่าเด็กผู้หญิงไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ คุณมะเหมี่ยวจึงมีโอกาสได้ศึกษาต่อจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนด้วยการสนับสนุน

ทุนการศึกษาจากมูลนิธินั้น ระหว่างที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คุณมะเหมี่ยวได้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ทางด้านการประกอบอาหาร ซึ่งมูลนิธิดังกล่าวก็ยังคงให้การสนับสนุนเช่นเดียวกัน แต่คุณมะเหมี่ยวกล่าวว่า ทางมูลนิธิสนับสนุนให้เรียนฝึกอาชีพมากกว่าที่จะให้เรียนต่อในระดับปริญญาตรี คุณมะเหมี่ยวจึงไม่ได้เรียนต่อระดับปริญญาตรี เนื่องจากไม่มีเงินมากพอที่จะส่งเสียตนเองเรียนต่อได้ ซึ่งคุณมะเหมี่ยวคิดว่าที่ได้รับการฝึกอาชีพทำให้คุณมะเหมี่ยวมีชีวิตที่ดีขึ้น มีงานทำ ไม่เหมือนการเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งไม่ได้ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคุณมะเหมี่ยวดีขึ้นแต่เหมือนได้กระดาษแค่ใบเดียว

คุณมะเหมี่ยวเริ่มทำงานที่แรกในร้านอาหาร แต่ก็อยู่ได้ไม่กี่วันเนื่องจากนายจ้างให้ทำงานหนักมาก สภาพการทำงานต้องทำงานทั้งงานในครัวและงานสวน โดยต้องตื่นแต่เช้าเพื่อเตรียมครัว เสร็จแล้วไปทำงานสวนต่อและกลับมาทำงานครัวอีกครั้ง เวลาพักผ่อนก็ก็ต้องรีบกิน เพราะเจ้าของร้านใช้งานตลอดเวลา เวลาเลิกงานก็ช้ากว่าที่ตกลงกันไว้มาก ทำให้คุณมะเหมี่ยวไม่ค่อยมีเวลาพัก ถึงกับกล่าวว่า “หนูอยู่ไม่ไหวพื้มันเหนื่อยมาก หนูทำได้ 2 วันหนูลาออกเลย” แล้วหลังจากนั้นคุณมะเหมี่ยวก็มาทำงานที่ร้านขนมคุณแม่ โดยมีคุณสมชายเป็นผู้ชักชวนให้มาทำงานด้วยกันเนื่องจากว่าคุณมะเหมี่ยวเป็นรุ่นน้องที่เรียนฝึกอาชีพที่เดียวกันมา ในระยะแรกนั้นคุณมะเหมี่ยวยังคงต้องเรียนหนังสือที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอยู่จึงทำให้ต้องหยุดทุกวันอาทิตย์เพื่อไปเรียนหนังสือ ในขณะที่ทางร้านขนมคุณแม่มีกฎว่าในช่วงทดลองงานจะไม่ให้ลูกจ้างหยุดเลย ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ผิดกฎหมาย แต่คุณมะเหมี่ยวก็สามารถขออนุญาตคุณแม่เพื่อหยุดไปเรียนหนังสือได้ จุดนี้ทำให้ลูกจ้างคนอื่นในร้านขนมคุณแม่เกิดความไม่พอใจที่นายจ้างปฏิบัติต่อลูกจ้างไม่เหมือนกัน เพราะนอกจากจะได้หยุดในช่วงทดลองงานแล้ว ทำให้วันหยุดในแต่ละเดือนได้มากกว่าเพื่อนร่วมงานคนอื่นๆ ด้วย กล่าวคือ ทางร้านขนมคุณแม่ กำหนดวันหยุดให้ลูกจ้างเดือนละ 4 วัน ถึงแม้ว่าเดือนนั้นจะมี 5 สัปดาห์ก็ยังคงได้วันหยุดแค่ 4 วันอยู่ดี ในขณะที่คุณมะเหมี่ยวจะได้วันหยุด 5 วันโดยไม่ถูกหักค่าจ้าง ส่งผลให้มีเพียงคุณมะเหมี่ยวคนเดียวที่มีวันหยุดประจำสัปดาห์ถูกต้องตามกฎหมายที่กำหนดให้มีวันหยุดสัปดาห์ละ 1 วัน ช่วงที่เริ่มทำงานนั้นได้ค่าจ้างเดือนละ 3,600 บาท เมื่อทำงานครบ 3 เดือนก็ได้ปรับขึ้นเป็น 4,000 บาทต่อเดือน ปัจจุบันได้ค่าจ้างเดือนละ 5,500 บาท ซึ่งเป็นอัตราที่เพิ่มมากขึ้นหลังที่ลูกจ้างในร้านพร้อมใจกันจะขอลาออกโดยไม่ได้นัดหมาย คุณมะเหมี่ยวทำงานอยู่ที่ร้านขนมคุณแม่มา 2 ปีกว่าแล้ว

คุณแก้วตา อายุ 27 ปี เป็นคนจังหวัดเชียงราย ฐานะทางครอบครัวถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง ไม่มีปัญหาเดือดร้อนเรื่องการเงิน ด้านการศึกษานั้น ได้เรียนอยู่ในโรงเรียนเอกชนตั้งแต่เด็ก และได้เรียนต่อจนจบปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยของรัฐ การใช้ชีวิตค่อนข้างสะดวกสบายเข้ามาไปโรงเรียนตกเย็นอยู่กับเพื่อน และเป็นเด็กซุกซน ครอบครัวตามใจมาโดยตลอดไม่มีใครบังคับ

ครอบครัวปล่อยให้ตัดสินใจในเรื่องการดำรงชีวิตของตนเอง เห็นได้จาก ตอนเริ่มแรกเรียนทางบัญชีมา แต่ปรากฏว่าเมื่อเข้าเรียนระดับปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปีกลับย้ายสาขาวิชาเรียนพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งโอกาสที่จะมีงานทำมีน้อยมาก แต่ทางบ้านก็ไม่ได้ห้ามหรือทักท้วงแต่อย่างใด

ด้านการทำงาน คุณแก้วตาเริ่มทำงานครั้งแรกที่ร้านเค้กจันทร์จรีา โดยมีหน้าที่เป็นพนักงานขายหน้าร้านและคอยดูแลความเรียบร้อยของสินค้า ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างคุณแก้วตาและคุณจันทร์จรีาเจ้าของร้านเค้กจันทร์จรีานั้น ถือว่าสนิทสนมกันมาก คุณแก้วตาเรียกระดับความสัมพันธ์ระหว่างตนกับคุณจันทร์จรีาว่า “พี่สาวกับน้องสาว” ทำให้คุณแก้วตานั้นต้องทำงานล่วงเวลาอยู่เสมอ โดยได้ค่าตอบแทนในอัตราปกติซึ่งไม่ใช่ค่าตอบแทนการทำงานล่วงเวลา ค่าจ้างเริ่มแรกนั้น คุณแก้วตาได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท ซึ่งต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำ แต่ได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้นตามลำดับ และหลังจากที่ทางร้านจัดให้มีประกันสังคมให้กับลูกจ้าง คุณแก้วตาจึงได้เงินเดือนในอัตราที่เท่ากับค่าจ้างขั้นต่ำที่กำหนดไว้ คุณแก้วตาลาออกจากร้านเค้กจันทร์จรีาด้วยเหตุผลเนื่องจากภาระงานที่มากขึ้น ความพึงพอใจในการทำงานที่ลดน้อยลง และไม่ต้องการให้ความสัมพันธ์ระหว่างตนกับคุณจันทร์จรีาแย่ลงไปกว่าที่เป็นอยู่ หลังจากนั้นคุณแก้วตาก็มาทำงานที่ร้านคุกกี้อีเซียตา เป็นลูกจ้างรายวัน ถึงแม้ว่าสถานประกอบการนี้จะมีลักษณะของการบริหารจัดการที่ค่อนข้างเป็นทางการอยู่บ้างแต่ความสัมพันธ์ระหว่างคุณแก้วตาและคุณตาก็ค่อนข้างเป็นกันเอง ซึ่งสังเกตได้จากการทักทายหลังจากที่ไม่ได้เจอกันนานที่คุณตาและคุณแก้วตาสวมกอดกันอย่างพี่กับน้อง ตลอดระยะเวลาของการทำงาน คุณแก้วตาจะได้ภาระงานที่เพิ่มขึ้นอยู่ตลอด และส่งผลต่อค่าจ้างของคุณแก้วตาที่เพิ่มขึ้นตามไปด้วย ซึ่งเป็นผลทำให้ค่าตอบแทนในการทำงานของคุณแก้วตาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และรวดเร็วที่สุดในบรรดาลูกจ้างที่ทำงานอยู่ด้วยกัน ก่อนที่คุณแก้วตาจะลาออกนั้น คุณแก้วตาได้ค่าจ้างอัตราสุดท้ายวันละ 240 บาท ในการทำงานโดยมากคุณแก้วตามักจะคำนึงถึงความพึงพอใจ และความเข้าอกเข้าใจระหว่างเพื่อนร่วมงานและนายจ้างเป็นสำคัญ โดยคุณแก้วตากล่าวว่า ถึงแม้เรื่องของเงินนั้นจะสำคัญแต่ถ้าทำงานแล้วไม่มีความสุขเงินก็ไม่มีความหมาย คุณแก้วตาทำงานอยู่ที่ร้านคุกกี้อีเซียตาเป็นเวลา 2 ปีกว่าและลาออกจากสถานประกอบการแห่งนี้ไปทำงานในหน่วยงานของราชการแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงราย

คุณเอื้องผึ้ง และคุณเอื้องฟ้า ทั้งสองคนเป็นพี่น้องกัน คุณเอื้องผึ้งอายุ 29 ปี คุณเอื้องฟ้าอายุ 27 ปี เป็นคนจังหวัดเชียงราย พื้นฐานทางครอบครัวประกอบอาชีพทำการเกษตร มีฐานะยากจน ครอบครัวมีพี่น้อง 8 คน คุณเอื้องผึ้งเป็นคนี่ 7 ส่วนคุณเอื้องฟ้าเป็นคนี่ 8 บ้านพักอาศัยของทั้งสองคนเป็นกระท่อมมุงด้วยหญ้าคา พี่น้องจบการศึกษาสูงสุดแค่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือไม่ก็ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำหรับคุณเอื้องผึ้งนั้นจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และคุณเอื้องฟ้าจบ

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งถือว่าสูงที่สุดแล้วในบรรดาพี่น้อง และไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือต่อถึงแม้จะอยากเรียนหนังสืออยู่ก็ตาม

คุณเอื้องผึ้งเริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 18 ปี โดยทำงานเป็นพนักงานล้างจานในร้านขายก๋วยเตี๋ยวแถวบ้าน แต่ต้องลาออกเนื่องจากว่าทางครอบครัวเป็นห่วงเพราะต้องทำงานตอนกลางคืน และเป็นผู้หญิงอาจจะไม่ปลอดภัย จึงได้มาช่วยญาติทำงานเป็นที่เลี้ยงเด็ก ทำงานอยู่ได้ประมาณ 2 ปี ก็ลาออกเนื่องจากคุณเอื้องผึ้งทนภาวะความรุนแรงจากการทะเลาะเบาะแว้งกันของพ่อแม่เด็กที่รับเลี้ยงไม่ไหว และได้ไปทำงานที่กรุงเทพมหานคร โดยแห่งแรกที่เริ่มทำงานในกรุงเทพฯ นั้นเป็นโรงงานกระป๋อง ซึ่งคุณเอื้องผึ้งทำงานอยู่ได้ไม่ถึง 2 เดือนก็ต้องลาออกเพราะเห็นว่าเป็นงานที่เสี่ยงอันตราย และได้มาเริ่มทำงานกับคุณตาครั้งแรกที่กรุงเทพฯ แต่ลาออกเนื่องจากต้องกลับมาดูแลพ่อแม่ที่ป่วยอยู่ที่จังหวัดเชียงราย หลังจากนั้นก็กลับมาทำงานที่กรุงเทพฯ อีกครั้งเป็นกิจการร้านขายผ้าขนาดเล็ก ซึ่งการทำงานที่คุณเอื้องผึ้งกล่าวว่า เป็นการทำงานที่นายจ้างให้ความไว้วางใจอย่างมาก และนายจ้างก็มีความเป็นกันเอง และเอ็นดูคุณเอื้องผึ้งเหมือนลูกหลาน คุณเอื้องผึ้งทำงานอยู่ที่ร้านขายผ้านี้หลายปี ได้ฝึกฝนประสบการณ์ในการขายผ้า การคัดเลือกคุณภาพของผ้า และได้รับการขึ้นเงินเดือนมาตามลำดับ จนทำให้คุณเอื้องผึ้งคิดว่าคงไม่ได้ย้ายไปทำงานที่ไหนอีกแล้ว ท้ายที่สุดที่คุณเอื้องผึ้งก็ลาออกจากงาน แต่เจ้าของร้านขายผ้าก็ยังคงติดต่อให้คุณเอื้องผึ้งกลับไปทำงานด้วยอยู่ หลังจากนั้นคุณเอื้องผึ้งก็กลับไปทำงานกับคุณตาอีกครั้งที่ร้านลูกก็เสียตา โดยคราวนี้เป็นการทำงานที่จังหวัดเชียงใหม่ และเหตุผลที่คุณเอื้องผึ้งเลือกทำงานที่นี่แทนที่จะยังคงทำงานอยู่ที่ร้านขายผ้า เพราะอยู่ใกล้กับจังหวัดเชียงรายบ้านเกิดของคุณเอื้องผึ้ง ซึ่งจะช่วยให้คุณเอื้องผึ้งดูแลพ่อแม่ได้สะดวกกว่าเก่า ระยะแรกที่เริ่มทำงานนั้นคุณเอื้องผึ้งได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท และได้เพิ่มขึ้นทุกปี แต่ช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาได้เพิ่มบ้างไม่ได้เพิ่มบ้าง โดยคุณเอื้องผึ้งอธิบายเหตุผลที่คาดว่าคุณตาเจ้าของร้านไม่สามารถเพิ่มเงินเดือนให้ได้เพราะ เป็นช่วงที่เศรษฐกิจไม่ดี และปัจจุบันคุณเอื้องผึ้งทำงานอยู่ที่ร้านลูกก็เสียตานี้มาได้ 8 ปีแล้ว ได้ค่าจ้าง 6,000 บาทต่อเดือน

คุณเอื้องฟ้า เริ่มทำงานครั้งแรกในร้านขายของเก่า เป็นกิจการขนาดเล็ก แต่ความสัมพันธ์กับนายจ้างนั้นค่อนข้างห่างเหิน เนื่องจากเป็นกิจการที่มีลูกจ้างอยู่หลายคน แต่ทำได้เพียง 1 เดือนเท่านั้นก็ลาออก เพราะว่าได้เงินเดือนน้อย และก็หยุดเพียงเดือนละ 2 ครั้ง จึงไปทำงานเป็นที่เลี้ยงเด็กเช่นเดียวกับพี่สาว หลังจากนั้นคุณเอื้องผึ้งก็ชวนมาทำงานด้วยกันที่ร้านลูกก็เสียตา ได้เงินเดือนเริ่มแรกเดือนละ 3,000 บาท และคุณตาเจ้าของร้านลูกก็เสียตาก็เพิ่มให้เป็น 4,500 บาท เนื่องจากภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันคุณเอื้องฟ้าทำงานอยู่กับร้านลูกก็เสียตามาประมาณ 7 ปีแล้ว ได้ค่าจ้าง 6,000 บาทต่อเดือน

คุณน้ำหวาน อายุ 30 ปีเป็นคนลำปาง โดยสภาพความเป็นอยู่และการดำรงชีพนั้น คุณน้ำหวานอธิบายไว้ว่า “บ้านเป็นชนบท มีควาย มีทุกอย่าง ดิดคอย มีเกวียน ก่อนข้างดิดคอย” ครอบครัวของคุณน้ำหวานนั้นเป็นครอบครัวเกษตรกร ปลูกไร่อ้อย มีฐานะยากจน ซึ่งบางทีก็ต้องโดนพ่อค้าคนกลางกดราคาอ้อย บางปีก็ขาดทุนเพราะว่าโรงงานที่รับซื้ออ้อยนั้นเอาเปรียบ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องต้นกล้า ปุ๋ยและเครื่องมือ ต้องซื้อหรือไม่ก็ต้องเช่าจากโรงงานที่มารับซื้ออ้อย และเงินที่ได้มานั้นก็ต้องเอาไปใช้หนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ที่กู้มาทำไร่อ้อย แต่ละปีครอบครัวคุณน้ำหวานแทบไม่มีเงินเหลือ แต่คุณน้ำหวานก็กล่าวว่า ยังโชคดีที่ไม่ต้องซื้อข้าวกินเพราะว่าปลูกข้าวกินเอง ซึ่งทางครอบครัวคุณน้ำหวานและชาวบ้านในหมู่บ้านก็ไม่ได้คิดที่จะไปเรียกร้องอะไร โดยให้เหตุผลว่า “เราเป็นคนที่มีการศึกษาน้อย เป็นชาวไร่ชาวนา ไม่มีสิทธิไม่มีอะไรที่จะไปเรียกร้อง ... ไม่คิดที่จะไปโต้แย้งกับพวกนายทุนพวกนี้ เพราะถ้าไปทำแบบนั้นจะมีปัญหาแน่ และจะส่งผลทำให้ไม่ได้ส่งอ้อย ... ก็เลยปล่อยเลยตามเลย” คุณน้ำหวานจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 จากโรงเรียนประจำตำบลและไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อ

คุณน้ำหวานมีประสบการณ์ในการทำงานมาหลายที่ โดยเริ่มทำงานแห่งแรกที่โรงงานอาหารบรรจุกระป๋องขณะเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ค่าจ้างวันละ 90 บาท จนกระทั่งจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 คุณน้ำหวานแต่งงานแล้วลาออกจากงานมาทำงานร้านขายต้นไม้ช่วยพี่สาวของสามี ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท หลังจากนั้นคุณน้ำหวานก็ไปทำงานร้านขายต้นไม้ที่อื่นอีกหลาย แห่ง ซึ่งร้านขายต้นไม้ทุกที่จะเป็นร้านขนาดเล็ก ลูกจ้างแต่ละคนจะต้องทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ไม่มีระบบในการบริหารจัดการ ซึ่งทุกครั้งที่คุณน้ำหวานเปลี่ยนงานจะได้ค่าตอบแทนในอัตราที่ต่ำกว่าเดิมเสมอ มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแรงงานอยู่บ้างพอสมควร เช่นรู้ว่าการจ่ายค่าจ้างนั้นจะต้องเป็นไปตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ แต่คุณน้ำหวานเองก็ไม่ทราบว่าอัตราขั้นต่ำที่มีอยู่ขณะนั้นเป็นเท่าใด ทราบว่าต้องมีประกันสังคมให้กับลูกจ้าง และจะต้องมีวันหยุดให้กับลูกจ้างสัปดาห์ละ 1 วัน และต้องมีวันหยุดนักขัตฤกษ์ให้กับลูกจ้างด้วย ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นผลมาจากการรับรู้ข่าวสารในชีวิตประจำวันของคุณน้ำหวาน แต่ที่ทำงานของคุณน้ำหวานแต่ละที่นั้นมักจะจ่ายค่าจ้างในอัตราที่ต่ำกว่ามาตรฐานแรงงาน และไม่มีสวัสดิการประกันสังคมให้กับลูกจ้าง ปัจจุบันคุณน้ำหวานทำงานอยู่ที่ร้านขนมคุณแม่มาได้ประมาณ 2 ปีกว่า โดยในระยะเริ่มแรกได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท และได้รับการปรับขึ้นเงินเดือนจนปัจจุบันได้เงินเดือน 5,000 บาท ต่อเดือน

คุณทุ่ง อายุ 22 ปี เป็นชนเผ่าเช่นเดียวกับคุณมะเหมี่ยว แต่คนละชนเผ่า โดยคุณทุ่งเป็นชนเผ่าม้ง ฐานะยากจน มีความสนิทสนมกับคุณมะเหมี่ยวพอสมควร คุณทุ่งจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พุดจาไม่รู้เรื่องเป็นบางครั้ง แต่โดยส่วนใหญ่ก็จะสามารถเข้าใจได้ คุณทุ่งทำงาน

อยู่ที่ร้านขนมคุณแม่ได้ประมาณ 1 ปี ก็ลาออกจากงานไป ก่อนออกจากงานคุณทุ่งได้ค่าจ้างเดือนละ 3,600 บาท

คุณยอด อายุ 28 ปี เป็นคนจังหวัดเชียงใหม่ บ้านอยู่นอกเขตอำเภอเมือง ฐานะทางครอบครัวค่อนข้างปานกลางไม่ค่อยมีปัญหาทางการเงินเท่าใดนัก เรียนจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและได้รับการฝึกอบรมฝีมือแรงงานจากศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ คุณยอดทำงานอยู่ที่ร้านขนมคุณแม่ได้ 1 ปีก็ลาออกจากงานไปทำงานเกี่ยวกับการขนส่ง ก่อนลาออกคุณยอดได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท

คุณใหญ่ เป็นพี่สาวของคุณยอด อายุ 29 ปี คุณใหญ่จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และไม่ได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นแต่อย่างใด ทำงานอยู่กับคุณแม่ เจ้าของร้านขนมคุณแม่มานานแล้ว ตั้งแต่ก่อนที่จะเริ่มกิจการร้านขนมคุณแม่ โดยทำงานร่วมกับคุณแม่มาประมาณ 8 ปี ปัจจุบันทำงานร้านขนมคุณแม่มาแล้ว 4 ปี โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 6,000 บาท

คุณบิก อายุ 29 ปี เป็นคนจังหวัดอุดรธานี ฐานะทางครอบครัวอยู่ในระดับปานกลางไม่มีปัญหาเดือดร้อนเรื่องการเงิน เป็นคนที่ใช้จ่ายค่อนข้างฟุ่มเฟือย จบการศึกษาสูงสุดในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จากสถาบันในกรุงเทพมหานคร คุณบิกทำงานอยู่ที่ร้านขนมคุณแม่ได้ประมาณ 1 ปีก็ลาออกไปประกอบกิจการเป็นของตนเอง ก่อนลาออกนั้นคุณบิกทำงานได้ค่าจ้างเดือนละ 5,500 บาท

คุณโดม อายุ 24 ปี มีภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพมหานคร ฐานะทางครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ทำงานอยู่ร้านเค้กจันทร์จiraได้ประมาณ 2 ปี แล้วก็ลาออก โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 4,500 บาท

คุณปราง อายุ 41 ปี เป็นคนจังหวัดปทุมธานี ฐานะทางครอบครัวค่อนข้างยากจนต้องทำงานหาเลี้ยงตัวเอง ออกจากบ้านมาตั้งแต่อายุ 18 ปี จบการศึกษาเทียบเท่าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำงานอยู่ร้านเค้กจันทร์จiraได้ประมาณ 4 ปี ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,500 บาท

คุณน้ำ อายุ 29 ปี เป็นคนจังหวัดเชียงใหม่ ครอบครัวมีฐานะค่อนข้างดี มีความเป็นอยู่ค่อนข้างสุขสบาย แต่เนื่องจากไม่ได้ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนจึงจบการศึกษาแค่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่คุณน้ำก็เข้ารับการฝึกอาชีพจากศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ และเคยเปิดกิจการเป็นของตนเอง แต่ว่าได้เลิกกิจการไปเนื่องจากไม่มีทุนในการสานต่อกิจการ คุณน้ำทำงานที่ร้านเค้กจันทร์จiraได้ประมาณ 1 ปี ก็ลาออกจากร้านเค้กไปเปิดกิจการเป็นของตนเอง โดยก่อนลาออกได้ค่าจ้างเดือนละ 4,500 บาท

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ใช้แรงงานในกิจการประเภทการผลิต

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ใช้แรงงานในกิจการ ประเภทการผลิต										
ที่	รายชื่อ ผู้ใช้แรงงาน	อายุ	ภูมิลำเนา		ฐานะ		ความรู้		ประสบการณ์	
			ใน เมือง	นอก เมือง	จน	กลาง / ดี	สูงกว่า ม.6	ม.6/ ต่ำกว่า	มี	ไม่มี
1	<u>ร้านเค็กจันทร์จิรา</u> คุณ โดม	24	✓			✓		✓		✓
2	คุณปราง	41		✓	✓			✓	✓	
3	คุณน้ำ	29	✓			✓		✓		✓
4	<u>ร้านขนมคุณแม่</u> คุณสมชาย	35		✓	✓			✓	✓	
5	คุณมะเหมี่ยว	22		✓	✓			✓		✓
6	คุณน้ำหวาน	30		✓	✓			✓	✓	
7	คุณทุ่ง	22		✓	✓			✓		✓
8	คุณยอด	28		✓		✓		✓		✓
9	คุณใหญ่	29		✓		✓	✓		✓	
10	คุณบ๊ิก	29		✓		✓	✓		✓	
11	<u>ร้านลูกกั๊เสียดา</u> คุณแก้วดา	27		✓		✓	✓			✓
12	คุณเอื้องผึ้ง	29		✓	✓			✓	✓	
13	คุณเอื้องฟ้า	27		✓	✓			✓	✓	
รวม			2	11	7	6	4	9	7	6
			13		13		13		13	

จากที่กล่าวมาข้างต้นและจากตารางที่ 4.1 นั้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้ใช้แรงงานในกิจการประเภทการผลิตเกือบทั้งหมดจะมีที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่นอกเขตพื้นที่อำเภอเมือง มีผู้ใช้แรงงานจำนวน 7 คนที่มีฐานะทางครอบครัวยากจน หรือค่อนข้างลำบาก และมีจำนวน 6 คนที่มีฐานะปานกลางจนถึงค่อนข้างดี

ระดับการศึกษาของผู้ใช้แรงงานในกิจการประเภทการผลิตนี้ มีผู้ใช้แรงงานที่จบระดับการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือต่ำกว่า จำนวน 9 คน โดยระดับการศึกษาที่ต่ำที่สุดคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนระดับการศึกษาที่มีผู้ใช้แรงงานจบมากที่สุดคือระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผู้จบการศึกษาในระดับนี้มากที่สุด จำนวน 5 คน ผู้ที่จบการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 4 ราย ซึ่งจบในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง 2 คนและอีก 2 คนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้แรงงานในกิจการประเภทการผลิตนั้นจะมีผู้ที่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือต่ำกว่าเป็นจำนวนมาก

สำหรับประสบการณ์ทำงานของผู้ใช้แรงงานแต่ละคนนั้น จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้แรงงานในกิจการประเภทการผลิตมีทั้งผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานและผู้ที่ไม่ได้มีประสบการณ์ในการทำงานในจำนวนไม่แตกต่างกันมากเท่าใดนัก โดยจากการสัมภาษณ์ มีผู้ใช้แรงงานที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 7 คน และไม่มีประสบการณ์ในการทำงานหรือมีน้อยจำนวน 6 คน

2.2 กิจการประเภทบริการ

คุณพงษ์พัฒน์ อายุ 33 ปี เป็นคนจังหวัดเชียงใหม่ อยู่นอกเขตพื้นที่อำเภอเมือง มีพี่น้อง 3 คน ครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำสวน แต่พอคุณพงษ์พัฒน์อายุได้ 13 ปี ก็เลิกทำสวนเพราะว่าพ่อแม่สุขภาพไม่ค่อยดี จึงให้คนอื่นเช่าที่ดินทำนา ฐานะทางครอบครัวค่อนข้างดี คุณพงษ์พัฒน์เป็นคนเรียนเก่ง ชอบทำกิจกรรม และเป็นนักกีฬาของโรงเรียน มีรถรับส่งไปเรียนหนังสือ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายคุณพงษ์พัฒน์ได้เรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพียงปีเดียว เนื่องจากคุณพงษ์พัฒน์คิดว่าตัวเองไม่เหมาะกับการเรียนสายสามัญจึงเปลี่ยนมาเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ด้วยคิดว่าจะได้ไม่ต้องมารอค้นสอบเข้าเรียนปริญญาตรีเพราะหากเข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้ก็จะไม่มีโอกาสได้เรียนต่อ และการเรียนสายอาชีพมีโอกาสต่อยอดทางการศึกษาได้มากกว่า คุณพงษ์พัฒน์มีโอกาสได้ไปเรียนภาษาที่ต่างประเทศจากการให้ความช่วยเหลือทางการเงินของแฟนชาวต่างชาติ นอกจากนี้คุณพงษ์พัฒน์เคยเปิดร้านอาหารเป็นของตัวเองซึ่งคุณพงษ์พัฒน์กล่าวว่าในช่วงหนึ่งของชีวิตที่พบเจอกับปัญหาต่างๆ มากมาย

คุณพงษ์พัฒน์มีประสบการณ์ในการทำงานมาหลายหลายที่และหลากหลายประเภท งานแห่งแรกที่คุณพงษ์พัฒน์เริ่มทำคือ พนักงานต้อนรับที่โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต ได้ค่าจ้างเดือนละ 6,000 บาท ต่อมาทำงานในบริษัทออกแบบเครื่องครัว ซึ่งบริษัทแห่งนี้คุณพงษ์พัฒน์ได้ค่าตอบแทนสูงที่สุดถึง เดือนละ 15,000 บาท ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ออกแบบสินค้า หลังจากนั้นก็มาทำงานเป็นพนักงานธุรการของบริษัทให้บริการด้านการรักษาความปลอดภัย ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,500 บาท ซึ่งถือว่าน้อยกว่าที่เคยทำมา และช่วงหลังของประสบการณ์ในการทำงาน คุณพงษ์พัฒน์เริ่มทำงานที่เกี่ยวข้องกับการ โรงแรมและการให้บริการเรือมา ประมาณ 3-4 แห่ง ซึ่งในแต่ละแห่งนั้นคุณพงษ์พัฒน์จะได้รับความไว้วางใจจากเจ้าของสถานประกอบการหรือจาก นายจ้างให้ดูแลรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ และมีบางแห่งที่คุณพงษ์พัฒน์มีความสนิทสนมกับนายจ้าง มาก และก็ต้องลาออกเนื่องจากเกิดความบาดหมางกับนายจ้างเพราะนายจ้างเชื่อใจบุคคลอื่น มากกว่าตน การทำงานในแต่ละแห่งของคุณพงษ์พัฒน์มักจะอยู่ในสถานประกอบการที่มีระบบการบริหารจัดการที่เป็นทางการ ในปัจจุบันคุณพงษ์พัฒน์ ทำงานอยู่ใน โรงแรมพลอยจินดา ได้ค่าจ้าง เดือนละ 7,000 บาท และทำงานอยู่ใน โรงแรมดังกล่าวมาแล้วประมาณ 1 ปี

คุณจำเนียร อายุ 29 ปี เป็นคนจังหวัดเชียงใหม่ แต่เดิมเป็นคนกรุงเทพฯ ครอบครัวย้ายมา อยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ตั้งแต่คุณจำเนียรยังไม่เกิด ครอบครัวคุณจำเนียรตั้งถิ่นฐานอยู่นอกเขตพื้นที่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ มีพี่น้อง 3 คน คุณจำเนียรเป็นคนกลาง ฐานะทางครอบครัวปานกลางจนถึง ก่อนข้างดี ในอดีตมีอาชีพค้าขาย เปิดร้านขายเครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งเป็นร้านที่ใหญ่ที่สุดในย่านที่อยู่อาศัยของคุณจำเนียร มีโอกาสได้เรียนหนังสือใน โรงเรียนสามัญทั่วไป และมีโอกาสศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี โดยความตั้งใจแรกจะเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของเอกชน แต่ก็ไม่ได้เรียนจึง มาศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) และเรียนต่อในระดับปริญญาตรี ต่อเนื่องจากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดลำปาง

ด้านการงาน หลังจากที่เรียนจบระดับปริญญาตรี คุณจำเนียรก็เริ่มทำงานให้กับบริษัท ขายส่งสินค้าขนาดใหญ่ แห่งหนึ่งในภาคเหนือ ด้วยอัตราเงินเดือน 12,000 บาทต่อเดือน มีสวัสดิการให้กับลูกจ้างมากมาย มีระบบการทำงานที่มีขั้นตอนชัดเจน แบ่งฝ่ายและแผนกในการ ทำงานแยกออกจากกันเป็นสัดส่วน ซึ่งคุณจำเนียรทำงานอยู่ที่บริษัทแห่งนี้ได้เพียง 1 ปีก็ลาออกจาก งานเพราะไม่ผ่านการประเมินงาน และได้รับการชักชวนจากเพื่อนที่ทำงานอยู่ในโรงแรมคุ้มกาหลง ให้มาทำงานด้วยกันในตำแหน่งพนักงานต้อนรับ อัตราเงินเดือนเริ่มต้นที่คุณจำเนียรได้รับคือ 3,500 บาทต่อเดือน ซึ่งคุณจำเนียรกล่าวว่าถึงแม้จะได้เงินเดือนน้อยกว่าที่เก่ามาก แต่ก็เป็นงานที่สบาย ไม่มีเรื่องให้ต้องคิดมากเท่าใดนัก แต่ก็ได้รับการปรับขึ้นเงินเดือนทุกปี ละ 500 บาท ประกอบกับ ช่วงเวลาการทำงานสอดคล้องกับการทำงานของแฟนตนเองจึงไม่เป็นปัญหาในการทำงาน โดย

โรงแรมแห่งนี้มีระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนเช่นเดียวกัน แต่มีขนาดเล็กกว่าบริษัทที่คุณจำเนียรเคยทำงานมา ปัจจุบันคุณจำเนียรทำงานอยู่โรงแรมคุ้มกาหลงมาแล้ว 3 ปี โดยได้รับการปรับขึ้นเงินเดือนปีละ 500 บาท 2 ครั้ง และ 400 บาท 1 ครั้งเนื่องจากว่า แก่ไขบัตรต่อเวลาเข้าทำงาน ทำให้ปัจจุบันได้ค่าจ้างเดือนละ 4,900 บาท

คุณอำเภอ อายุ 25 ปี เป็นคนจังหวัดนครพนม ฐานะทางครอบครัวปานกลางไม่เดือดร้อนเรื่องเงินทอง ไม่มีหนี้ ความเป็นอยู่สุขสบาย ครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามฤดูกาล คุณอำเภอได้เรียนหนังสือชั้นประถมถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่โรงเรียนใกล้บ้านและได้มาเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพทางด้านบัญชีอยู่ที่กรุงเทพมหานคร แต่เรียนได้เพียง 1 ปีก็ออกเนื่องจากผลการเรียนไม่ดีแล้วก็เริ่มทำงานร้านจิวเวลรี่ หลังจากนั้นก็ได้เรียนการศึกษานอกโรงเรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่จังหวัดเชียงใหม่

คุณอำเภอเคยทำงานในร้านขายเครื่องประดับ มีหน้าที่ในการดูแลหน้าร้าน ได้ค่าจ้างเดือนละ 6,000 บาท เหตุผลที่ต้องลาออกเนื่องจากต้องการที่จะศึกษาต่อเพื่อให้จบระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่ทางเจ้าของร้านขายเครื่องประดับไม่ยอมให้คุณอำเภอเลิกก่อนเวลางานเพื่อไปเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน คุณอำเภอจึงย้ายกลับมาทำงานที่เชียงใหม่อีกครั้ง โดยทำงานอยู่ในโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ และได้รับความเอ็นดู และความไว้วางใจอย่างมากจากเจ้าของกิจการ อีกทั้งยังสนับสนุนให้คุณอำเภอเรียนต่อจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยความสนิทสนมที่มีระหว่างคุณอำเภอกับเจ้าของสถานประกอบการทำให้เพื่อนร่วมงานของคุณอำเภอเกิดความไม่พอใจ และก่อกวนแกล้ง โดยกล่าวหาว่าคุณอำเภอเป็นชู้กับเจ้าของกิจการจนทำให้คุณอำเภอต้องลาออกจากโรงแรมแห่งนี้ และเข้าทำงานที่โรงแรมคุ้มกาหลงในเวลาต่อมา ซึ่งคุณอำเภอก็ค่อนข้างที่จะพอใจในการทำงานของที่นี่เนื่องจาก มีระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน ไม่ทำให้คุณอำเภอต้องรับผิดชอบอะไรที่นอกเหนือไปจากภาระหน้าที่เหมือนที่ทำงานในโรงแรมอีกแห่งก่อนหน้านี้ คุณอำเภอเริ่มทำงานที่โรงแรมคุ้มกาหลงด้วยอัตราค่าจ้าง 4,000 บาทต่อเดือน และได้เพิ่มขึ้นทุกปีๆ ละ 500 บาท ปัจจุบันคุณอำเภอทำงานที่โรงแรมคุ้มกาหลงมาแล้วประมาณ 1 ปี ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,500 บาทต่อเดือน

คุณนุ้ย อายุ 28 ปี เป็นคนจังหวัดเชียงใหม่ อยู่นอกเขตพื้นที่อำเภอเมือง ครอบครัวมีอาชีพเกษตรกรรม แต่ก็มีอาชีพเสริมอย่างอื่นด้วย ฐานะทางครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง ตอนเด็กเรียน โรงเรียนวัด เป็นนักกีฬาของโรงเรียน เคยต้องการจะเรียนวิชาทหาร แต่ว่าทางโรงเรียนไม่รับสมัครนักเรียนหญิง ช่วงที่เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายคุณนุ้ยเคยสมัครสอบเพื่อเข้ามาเรียนในตัวเมือง แต่ก็ไม่ได้มาเรียนเนื่องจากว่าการจะเข้ามาเรียนในตัวเมืองนั้นมีค่าใช้จ่ายสูง แต่ฐานะทางบ้านคุณนุ้ยในขณะนั้นไม่เอื้ออำนวยให้คุณนุ้ยเข้ามาเรียนได้ หลังจากนั้นก็ได้เข้ามาเรียน

ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งเหตุที่ได้เรียนนั้นเนื่องจากว่ามีกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ซึ่งเป็นทุนที่ขอไว้ต่อเนื่องตั้งแต่ตอนเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปัจจุบันคุณนุ้ยกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเปิดแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร คุณนุ้ยเคยมีโอกาเป็นเจ้าของกิจการ โดยเปิดร้านขายผ้าพื้นเมือง แต่ทำอยู่ได้ไม่กี่เดือนก็ต้องปิดกิจการลงเนื่องจากแบกรับภาระค่าใช้จ่ายไม่ไหว ปัจจุบันคุณนุ้ยทำงานอยู่ที่โรงแรมคุ้มกาหลง มาแล้ว ประมาณ 2 ปี ได้ค่าจ้างเดือนละ 5,000 บาท

คุณเก่ง อายุ 23 ปี ครอบครัวอยู่ที่จังหวัดพะเยา บ้านอยู่นอกเขตอำเภอเมือง ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ฐานะทางครอบครัวค่อนข้างยากจน เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่โรงเรียนใกล้บ้านหลังจากนั้นก็ย้ายมาเรียนในระดับปริญญาตรีที่เชียงราย คณะนิติศาสตร์ แต่เนื่องจากผลการเรียนไม่ดีจึงต้องลาออก หลังจากนั้นก็เริ่มทำงานเป็นต้นมา ปัจจุบันคุณเก่งทำงานอยู่ที่โรงแรมคุ้มกาหลง ตำแหน่งพนักงานดูแลห้องพัก ได้ประมาณ 6 เดือน และได้รับค่าจ้างเดือนละ 2,300 บาท

คุณอ้า อายุ 23 ปี เป็นคนจังหวัดพะเยาเช่นเดียวกับคุณเก่ง ครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้าง ฐานะครอบครัวยากจน คุณอ้ากล่าวว่าไม่ชอบอาชีพข้าราชการเพราะจะต้องประพฤติตนให้เป็นที่น่าเคารพอยู่เสมอ อยากจะประกอบอาชีพเป็นพนักงานธรรมดา คุณอ้าค่อนข้างมีโลกส่วนตัวสูง ไม่ชอบให้ครอบครัวเข้ามายุ่งวุ่นวายกับการดำเนินชีวิตมากนัก หลังจากเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนประจำอำเภอแถวบ้าน คุณอ้าก็ได้มาเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงราย ทางด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรม แต่เรียนได้เพียงปีเดียวก็ต้องออกเนื่องจากว่าผลการเรียนไม่ดี ปัจจุบันทำงานอยู่ในโรงแรมคุ้มกาหลง ตำแหน่งพนักงานดูแลห้องพัก มาแล้ว 6 เดือน ได้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท ซึ่งมากกว่าคุณเก่งเนื่องจากมีความสามารถในการทำงานที่มากกว่า แม้จะเริ่มงานพร้อมกันก็ตาม

คุณวาด อายุ 31 ปี เป็นคนจังหวัดลำปาง ฐานะทางครอบครัวปานกลาง จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการตลาด คุณวาดทำงานอยู่ที่โรงแรมคุ้มกาหลงมาแล้ว 7 ปี ได้ค่าจ้าง 6,400 บาทต่อเดือน

คุณเจี๊ยะ อายุ 35 ปี เป็นชาวจังหวัดเชียงใหม่ ไม่ได้อยู่ในเขตอำเภอเมือง จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ฐานะทางครอบครัวปานกลาง สมรสมีครอบครัวแล้ว ขณะทำการสัมภาษณ์คุณเจี๊ยะมีครรภ์อายุประมาณ 8 เดือน และเคยตั้งครรถ์มาก่อนหน้านี้ประมาณ 1 ปี มาแล้ว โดยสามารถลาเพื่อคลอดบุตรได้ คุณเจี๊ยะเป็นผู้ที่ทำงานอยู่ที่โรงแรมคุ้มกาหลงนานที่สุดคือทำงานมาแล้ว 9 ปี อัตราเงินเดือนในปัจจุบันคือเดือนละ 7,400 บาทต่อเดือน

คุณอ๊อด อายุ 25 ปี เป็นคนเชียงใหม่ อยู่นอกเขตอำเภอเมือง ฐานะทางครอบครัวปานกลาง กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่ง ทำงานอยู่ที่โรงแรมคุ้มกาหลงมาแล้ว 2 ปี ได้เงินเดือน 4,500 บาทต่อเดือน

คุณบิว อายุ 30 ปี เป็นชนเผ่าชะงั๋น ในจังหวัดเชียงใหม่ สภาพการดำรงชีวิตของคุณบิวค่อนข้างลำบาก และถูกทารุณกรรมทางเพศมาก่อน มีบุตร 3 คน คุณบิวได้รับการช่วยเหลือ และฝึกอาชีพจากมูลนิธิแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นมูลนิธิสำหรับผู้หญิงที่มีปัญหาเรื่องการตั้งครรภ์ โดยที่ไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบได้ จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คุณบิวใช้ชีวิตส่วนใหญ่กับการหาเงินเพื่อเลี้ยงดูลูกของคุณบิว ปัจจุบันคุณบิวทำงานอยู่ที่เกสต์เฮาส์อโศกสีมาแล้วประมาณ 1 ปี ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,500 บาท

คุณยัง อายุ 24 ปี คุณยังนั้นมีลักษณะเช่นเดียวกับคุณบิว เป็นชนเผ่าม้ง แต่คุณยังมักจะขาดความมั่นใจในการทำงาน และไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง คุณยังมีบุตร 2 คนเช่นเดียวกัน เมื่อคุณยังและคุณบิวมาทำงานในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์จะต้องผลัดกันหยุด เพื่อผลัดกันดูแลลูกของแต่ละคนด้วย คุณยังทำงานอยู่ที่เกสต์เฮาส์อโศกสีมาแล้ว 1 ปี พร้อมคุณบิว และได้เงินเดือน 4,500 บาทเท่ากัน

คุณดอน อายุ 24 ปี พื้นเพเป็นคนกรุงเทพมหานคร ยังไม่มีครอบครัว ฐานะปานกลาง เรียนและจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันมีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี คุณดอนทำงานอยู่ที่เกสต์เฮาส์อโศกสีมาได้ประมาณ 4 เดือนก็ลาออกไปทำงานในหน่วยงานราชการแห่งหนึ่ง ขณะที่ทำงานนั้นได้ค่าจ้างเดือนละ 8,500 บาท และได้ค่าจ้างมากกว่าลูกจ้างที่ทำงานอยู่ในที่เดียวกันเนื่องจากว่ามีหน้าที่ต้องคอยจัดการดูแลทุกอย่างที่อยู่ในโรงแรมให้เกิดความเรียบร้อยด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นและจากตารางที่ 4.2 นั้นสามารถสรุปว่า ผู้ใช้แรงงานในกิจการประเภทการบริการเกือบทั้งหมดมีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตพื้นที่อำเภอเมือง ผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่มีฐานะทางครอบครัวปานกลางถึงค่อนข้างดี จำนวน 8 คน และมี 4 คนที่มีฐานะทางครอบครัวยากจนหรือค่อนข้างลำบาก

ระดับการศึกษาของผู้ใช้แรงงานในกิจการประเภทบริการนี้ มีผู้ใช้แรงงานที่จบระดับการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือต่ำกว่า จำนวน 5 คน โดยระดับการศึกษาที่ต่ำที่สุดคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนผู้จบการศึกษาในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนมากที่สุดคือ 7 คน ซึ่งในจำนวนดังกล่าวเป็นผู้จบระดับปริญญาตรี ถึง 4 คน และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง 3

คน แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้แรงงานในกิจการประเภทการบริการนั้นส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีการศึกษาค่อนข้างสูง

สำหรับประสบการณ์ทำงานของผู้ใช้แรงงานแต่ละคนนั้น จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้แรงงานในกิจการประเภทการบริการมีทั้งผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานและผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ในการทำงานในจำนวนไม่แตกต่างกันมากเท่าใดนัก หากลูกจ้างมีประสบการณ์ในการทำงานมากจะมีผลต่อค่าจ้างที่สูงขึ้นตามไปด้วย โดยจากการสัมภาษณ์ มีผู้ใช้แรงงานที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 คน และไม่มีประสบการณ์ในการทำงานหรือมีน้อย จำนวน 7 คน

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกิจการประเภทการผลิตและบริการแล้ว แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการทั้งสองประเภท ไม่มีความแตกต่างในเรื่องของภูมิฐานะ โดยเกือบทั้งหมดของผู้ใช้แรงงานในกิจการทั้งสองประเภทมีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตอำเภอเมือง แต่ผู้ใช้แรงงานในกิจการประเภทบริการจะมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า รวมทั้งโดยรวมแล้วจะมีระดับการศึกษาที่สูงกว่าในกิจการประเภทการผลิต แต่ในทั้งสองประเภท จำนวนของผู้ใช้แรงงานที่มีประสบการณ์ไม่ค่อยมีความแตกต่างกันเท่าใดนัก

ข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์ในบทนี้ จะเป็นส่วนประกอบที่แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่จะเป็นปัจจัยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในกฎหมายของผู้ใช้แรงงาน ซึ่งจะเป็นส่วนที่ช่วยสะท้อนลักษณะการรับรู้กฎหมายของผู้ใช้แรงงานว่ามีอยู่อย่างไร ดังที่จะได้อธิบายในบทต่อไป

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ใช้แรงงานในกิจการประเภทบริการ

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ใช้แรงงานในกิจการ ประเภทบริการ										
ที่	รายชื่อ ผู้ใช้แรงงาน	อายุ	พื้นเพ		ฐานะ		ความรู้		ประสบการณ์	
			ในเมือง	นอกเมือง	จน	ดี	สูงกว่า ม.6	ม.6/ ต่ำกว่า	มี	ไม่มี
1	<u>โรงแรมคุ้มกาหลง</u> คุณจำเนียร	29		✓		✓		✓		✓
2	คุณอำไพ	25		✓		✓		✓		✓
3	คุณนุ้ย	28		✓		✓		✓		✓
4	คุณแก่ง	23		✓	✓			✓		✓
5	คุณอ้อ	23		✓	✓			✓		✓
6	คุณวาด	31		✓		✓		✓		✓
7	คุณเจี๊ยบ	35		✓		✓		✓		✓
8	คุณอ้อด	25	✓			✓		✓		✓
9	<u>โรงแรมพลอยจินดา</u> คุณพงษ์พัฒน์	33		✓		✓		✓		✓
10	<u>เกสต์เฮาส์อัสสัมชัญ</u> คุณบิว	30		✓	✓			✓		✓
11	คุณซึ้ง	24		✓	✓			✓		✓
12	คุณดอน	24	✓			✓		✓		✓
	รวม		2	10	4	8	7	5	5	7
			12		12		12		12	